

ALS SPELLING EEN KWELLING IS

boek 1

SPELEND SPELLEN

Anny Cooreman
Marleen Bringmans
Eureka Expert



acco

Als spelling een kwelling is

Boek 1: spelend spellen

Anny Cooreman & Marleen Bringmans
Eureka Expert

Eerste druk: 2014

Gepubliceerd door

Uitgeverij Acco, Blijde Inkomststraat 22, 3000 Leuven, België
E-mail: uitgeverij@acco.be - Website: www.uitgeverijacco.be

Voor Nederland:

Acco Nederland, Westvlietweg 67 F, 2495 AA Den Haag, Nederland
E-mail: info@uitgeverijacco.nl - Website: www.uitgeverijacco.nl

Omslagontwerp: Elke Broothaers

© 2014 by Acco (Academische Coöperatieve Vennootschap cvba), Leuven (België)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means without permission in writing from the publisher.

INHOUD

Inleiding	3
Deel 1 BASISVAARDIGHEDEN SPELLING	5
Les 1 Stap voor stap op weg naar minder spellingfouten	7
1.1 Juist spellen is ...	7
1.2 Stappenplan goed spellen	9
1.3 Hardnekkige spellingproblemen	14
Les 2 Spellingfiches volgens niveaus	16
Les 3 Spelling oefenen met blokken – basisvaardigheden	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Oefenen met blokken in vier stappen	26
Deel 2 BASISKENNIS KLANKEN EN LETTERS	33
Les 4 Klinkers en medeklinkers	38
4.1 Klinkerkaart en medeklinkerkaart	38
4.2 Hoe leer je de klinkerkaart?	39
Les 5 Verwarrende letters	56
5.1 Auditieve verwarringen bij buurklanken	57
5.2 Doffe klinker in basiswoorden	65
5.3 Visuele verwarringen en visuele klanktekenkoppelingen	67
5.4 Letterverbinding en lettervorming	74
Les 6 Splitsen in lettergrepen en klankgroepen	78
6.1 Luisteren en leggen per lettergreep of klankgroep met blokken	78
6.2 Stapsgewijs splitsen in lettergrepen	80
Deel 3 EERSTE SPELLINGREGELS HOLE@DOKOLA.DT	87
Les 7 ‘Dokola’regel	91
7.1 Probleem: Ik hoor er één, ik schrijf er twee of omgekeerd	91
7.2 Klinkerkaart	91
7.3 Het verhaal van de klinkerbaas en de klinkerdief	92
7.4 Do, de klinkerdief, aan het werk in dokola	94
7.5 Doffe klinkers na andere klinkers	96
7.6 Doffe klinker in doffe voorvoegsels en achtervoegsels	97
7.7 De ‘dokola’regel aanleren met de blokkenmethode	98
7.8 Dokola toepassen	100

Les 8	Lange klinker aan het einde van het woord	108
	8.1 Basisregels	108
	8.2 Lange klinker aan het einde van het woord, regels voor gevorderden	109
	8.3 Lange klinker aan het einde van het woord en voor '-tje'	111
Les 9	Eind -d of -t en eind -b of -p	112
	9.1 Basisregel	112
	9.2 Woorden met eind -d of -t	113
	9.3 Woorden met eind -b of -p	115
	9.4 Samengestelde woorden niveau 2de - 3de leerjaar, groep 5-6	116
	9.5 Afgeleide woorden met eind -d	117
Les 10	Regelwoorden beginners, aanvullingen	118
	10.1 Eind -n	119
	10.2 Hoofdletters, regels voor beginners	121
	10.3 Aan elkaar of niet?	123
	10.4 Leestekens op het einde van een zin	124
Les 11	Hole@dokola.dt	126
Deel 4	Weetwoorden onderbouw basisonderwijs	129
Les 12	Au of ou	131
	12.1 Basisregel	131
	12.2 'AU'-woorden onderbouw basisonderwijs	131
Les 13	Ei of ij	134
	13.1 Basisregel	134
	13.2 'EI'-woorden onderbouw basisonderwijs	135
	13.3 Frequente woorden basisonderwijs met ei en ij – alfabetisch	137
Les 14	G of ch	139
	14.1 Basisregel	139
	14.2 Woorden met sch- en schr-	139
	14.3 Woorden met -cht en -gt	140
	14.4 Woorden met -g en -ch	142
	Wegwijzer (handleiding)	
	1 De nieuwe 'Als Spelling een Kwelling is'	145
	2 Algemene wegwijzer	145
	3 Wegwijzer voor de leerkracht of zorgbegeleider basisonderwijs	148
	4 Wegwijzer voor ouders	151
	5 Wegwijzer voor de professionele spellingcoach	153
	6 Leerlingen met ernstige spellingstoornis remediëren	154
	7 Veelgebruikte begrippen: alfabetische lijst	157
	8 Overzicht van de stappenplannen en lijsten met frequente woorden per soort	160
Literatuur		161

Inleiding

Als Spelling een Kwelling is helpt je op weg met spelling. Het boek bestaat uit twee delen.

De coach en de speller

Boek 1 richt zich vooral tot de coach van leerlingen met spellingproblemen en oudere spellers met ernstige problemen in de basisspelling. Zowel een leerkracht, een logopedist als een ouder kan als coach optreden.

Boek 2 richt zich tegelijk tot de coach als tot de persoon die zijn of haar spelling wil verbeteren. Leerlingen vanaf 10 jaar kunnen zelf met Boek 2 leren werken. De coach heeft wel nog een belangrijke rol bij het aanleren en inoefenen van de regels. Bij spellers vanaf 12 jaar zal de coach stilaan meer initiatief overlaten aan de speller zelf. Bij het aanleren en inoefenen, speelt de coach een belangrijke rol om samen de regels te leren begrijpen en toe te passen. Het is echter even belangrijk om zwakke spellers de regels te leren opzoeken en zelfstandig te begrijpen.

Vind je weg in boek 1

Deel 1 oefent de basisvaardigheden die je nodig hebt om je spelling te verbeteren. In les 1 en 2 vind je een algemene inleiding en een overzicht van de onderwerpen van boek 1 en 2.

In les 3 leer je de blokkenmethode aan. Dit is een basismethode om via luisteren en kijken te komen tot spellingregels. De spellers vinden deze methode leuk en motiverend. Ook volwassenen leren deze methode snel aan en maken dan snelle vorderingen met spelling.

Deel 2 legt de onderbouw voor klanken en letters.

In les 4 leer je de klinkers herkennen en benoemen. Op deze basiskennis steunen heel wat spellingregels.

In les 5 komen verwarrende letters aan bod. Niet iedereen heeft deze les nodig.

In les 6 splitsen we in woordgroepen en lettergrepen. Deze les helpt vooral bij het spellen van lange woorden. Jonge spellers mogen deze les overslaan.

Deel 3 van les 7 tot 11 behandelt de open en gesloten lettergreep op basis van de blokkenmethode en de 'dokola'-regel. Je vindt aanvullend nog enkele spellingregels die horen bij de basisspelling tot eind derde leerjaar of groep 7.

In deel 4 vind je een beperkte lijst weetwoorden. In boek 2 vind je meer uitgebreide lijsten voor woorden met 'au' of 'ou', 'ei' of 'ij', 'g' of 'ch', ...

Verder met boek 2

In boek 2 herneem je een aantal onderdelen uit boek 1. Het is de basis-kennis die je nodig hebt om je spelling te verbeteren. Je krijgt ook extra tips om te leren compenseren (jezelf helpen als je een zwakke speller blijft).

In deel 6 vind je aanvullende regels over open en gesloten lettergrepen, afleidingen en samenstellingen.


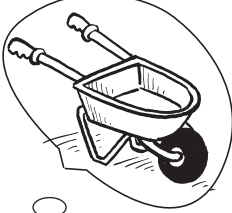







In deel 7 ga je aan de slag met werkwoorden.

In deel 8 vind je de uitgebreide lijsten met weetwoorden en homofonen (woorden die gelijk klinken maar een andere schrijfwijze hebben).

In deel 9 oefen je onthoudwoorden. Je vindt er onthoudwoorden voor zwakke spellers en onthoudwoorden voor gevorderde spellers.

Deel 1

Basisvaardigheden spelling

<p>1</p>  <p>Ik hoor ... Ik zeg ...</p>	<p>2</p>  <p>Ik begrijp ...</p>	<p>3 HOORWOORDEN BLOKKEN</p>  <p>Ik hoor ... Ik zie ...</p>	<p>4</p> <p>• — ^ </p> <p>a aa e eu aai e ee ig ui ooi i ing ie oei o oo lijk oe eeuw u uu au/ou ieuw ei/ij</p>
<p>5</p>  <p>hole@dokola.dt?</p>	<p>6</p> <p>k a t</p> <p>woor den boek je</p> <p>— ^ ^</p>	<p>7 WERKWOORDEN</p> <p>Hij berijdt het paard.</p> 	<p>8 WEETWOORDEN</p>  <p>ei/ij of au/ou of cht/gt?</p>
<p>9 ONTHOUD- WOORDEN</p>  <p>onthoudfiches</p>	<p>10 CONTROLEREN</p> 	<p>11 COMPENSEREN</p>  <p>hole@woordcheck.dt</p>	

STAP VOOR STAP OP WEG NAAR MINDER SPELLINGFOUTEN

1.1 Juist spellen is ...

Juist spellen is

- Veel geluk met je geheugen. Je onthoudt gemakkelijk.
Dan is dit boek niets voor jou.
- Veel oefenen. Je onthoudt wat je dikwijls schrijft.
Veel lezen. Je onthoudt wat je dikwijls ziet.
Oefen vooral de **ONTHOUDWOORDEN** en de **WERKWOORDREGELS**.
- Veel denken. Je kent de regels en past ze toe.
Veel onthouden met trucjes en regeltjes.
Oefen dan vooral de **REGELWOORDEN** en de **WEETWOORDEN**.
- Veel controleren. Je luistert goed, je denkt na, je kijkt na.
Gebruik de **STAPPENPLANNEN**.
Een **stappenplan** voorkomt fouten en helpt je fouten verbeteren.

1.1.1 Jonge spellers tot 10 jaar met spellingproblemen

Werk met het stappenplan tot stap 8. Werk vooral met de regels en tips uit boek 1.

- Oefen dikwijls op computer. Gebruik een groot lettertype.
- Activeer spellingcontrole en gebruik een spraakprogramma indien mogelijk.
- Denk samen na waarom het woord fout kan zijn.
- Maak een verschil tussen **HOORWOORDEN**, **REGELWOORDEN**, **WEETWOORDEN** en **ONTHOUDWOORDEN**.

1.1.2 Oudere spellers met spellingproblemen

Oefen alle stappen van het volledig stappenplan.
Gebruik dan het **KORT STAPPENPLAN**. De stappen zijn minder uitdrukkelijk. De prenten dienen vooral als geheugensteun bij het spellen.
Werk vooral met de regels en tips uit boek 2.

- Oefen meteen zinnen op computer.
- Activeer spellingcontrole en gebruik een spraakprogramma indien mogelijk.

- Denk samen na waarom het woord fout kan zijn.
- Maak een verschil tussen **HOORWOORDEN**, **REGELWOORDEN**, **WEETWOORDEN** en **ONTHOUDWOORDEN**. Zoek de regels in het boek op. Verwoord hoe je de regel de volgende keer kunt onthouden.
- COMPENSEER zoveel mogelijk met aangepaste software.

1.1.3 Hoorwoorden, regelwoorden, weetwoorden, onthoudwoorden

Hoorwoord

Schrijf wat je hoort zoals aap, boer en kerstmarkt.

Regelwoord

Schrijf niet wat je hoort maar pas een regel toe, zoals in lopen en hond.

Weetwoord

Schrijf soms wat je hoort en denk na over de volgende klanken: 'au' en 'ou', 'ei' en 'ij', 'g' en 'ch', 'vr' en 'wr', eind '-d' en eind '-t'. Maak de juiste keuze aan de hand van de prenten, de verhalen en de tips.

Onthoudwoord

Schrijf niet wat je hoort. Leer de schrijfwijze onthouden want het woord komt uit een andere taal zoals citroen, politie en computer.

1.2 Stappenplannen goed spellen

1.2.1 Uitgebreid stappenplan spelling





<p>1</p> <p>Ik hoor ... Ik zeg ...</p>	<p>2</p> <p>Ik begrijp ...</p>	<p>3 HOORWOORDEN BLOKKEN</p> <p>Ik hoor ... Ik zie ...</p>	<p>4</p> <p>• — ^ a aa e eu aai e ee ig ui ooi i ing ie oei o oo lijk oe eeuw u uu au/ou ieuw ei/ij</p>
<p>5</p> <p>hole@dokola.dt?</p>	<p>6</p> <p>k a t woor den boek je — ^ ^</p>	<p>7 WERKWOORDEN Hij berijdt het paard.</p>	<p>8 WEETWOORDEN</p> <p>ei/ij of au/ou of cht/gt?</p>
<p>9 ONTHOUD- WOORDEN</p> <p>onthoudfiches</p>	<p>10 CONTROLEREN</p>	<p>11 COMPENSEREN</p> <p>hole@woordcheck.dt</p>	

1.2.2 Kort stappenplan spelling

<p>betekenis</p>	<p>horen en zien</p>	<p>hole@dokola.dt</p> <p>ei/ij of au/ou of cht/gt?</p> <p>onthoudfiches</p> <p>problemen?</p>	<p>Hij berijdt het paard.</p> <p>controleren</p>	<p>hole@woordcheck.dt</p> <p>compenseren</p>
-------------------------	-----------------------------	--	---	---

<p>1</p>  <p>Ik hoor ... Ik zeg ...</p>	<p>Om een woord juist te schrijven, moet je het woord goed horen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zeg het woord na. • Luister wat je hoort. • Voel de klanken in je mond. • Kijk in de spiegel. • Leg het woord met blokken. <p><i>Zie verder boek 1 les 3.</i></p>
<p>2</p>  <p>Ik begrijp ...</p>	<p>Een woord dat je niet kent, zul je gemakkelijker fout schrijven.</p> <p>Schrijf geen woorden die je niet begrijpt. Vraag uitleg als je het woord niet kent.</p> <p>Kun je er een foto van maken? Dan is het dikwijls een naamwoord.</p> <p>Kun je het doen? Dan is het dikwijls een werkwoord.</p>
<p>3 HOORWOORDEN</p> <p>BLOKKEN</p>  <p>Ik hoor ... Ik zie ...</p>	<p>Wat je ziet of schrijft en wat je hoort, is dikwijls verschillend. Juist spellen is goed kijken en vergelijken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leg wat je hoort met blokken. • Vergelijk met wat je schrijft. • Leg een ander blok waar je iets speciaal moet doen. <p>In een hoorwoord is wat je hoort en wat je ziet hetzelfde.</p>

<p>4</p> <ul style="list-style-type: none"> • — ^ a aa e eu aai e ee ig ui ooi i ing ie oei o oo lijk oe eeuw u uu au/ou ieuw ei/ij 	<p>De klinkers in het woord bepalen dikwijls hoe je het woord schrijft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zoek de klinkers. Vervang door gekleurde blokken. • Benoem de klinkers. Duid ze in het woord aan met het bijhorend teken. • Let op de doffe klinker en pas de ‘dokola’regels toe. <p><i>Zie verder boek 1 les 4, les 6 en les 7.</i> <i>Zie verder boek 2 les 3 en les 4.</i></p>
<p>5</p>  <p>hole@dokola.dt?</p>	<p>In woorden van Nederlandse oorsprong schrijf je woorden dikwijls zoals je ze hoort. We noemen ze HOORWOORDEN.</p> <p>Maar in heel wat woorden passen we regels toe. We noemen die woorden REGELWOORDEN. Gebruik bij het schrijven dit controlemiddel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ho <u>hoor</u> hoe het woord klinkt schrijf een <u>hoofdletter</u> • le <u>lees</u> na wat je schrijft schrijf een <u>leesteken</u> • do duid de <u>doffe klinkers</u> aan • ko zorg voor twee medeklinkers na de <u>korte klank</u> • la laat als het moet een klinker weg bij de <u>lange klank</u> • dt <u>verleng</u> het woord, dan hoor je -d of -t zoek het <u>werkwoord</u>, pas de ‘dt -regels’ toe <p><i>Zie verder boek 1 les 7 tot les 11.</i> <i>Zie verder boek 2 deel 5 en deel 6.</i></p>
<p>6</p> <p>k a t</p> <p>woor den boek je</p> <p>— ^ ^</p>	<p>Juist spellen heeft te maken met hoe woorden ontstaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korte woorden en woorddelen: schrijf klank per klank. • Lange woorden: <ul style="list-style-type: none"> - verdeel het woord in echte woorden, - scheid voorvoegsels en achtervoegsels (woordstukken), - verdeel in klankgroepen of lettergrepen. <p><i>Zie verder boek 1 les 6 en boek 2 deel 5.</i></p>

<p>7 WERKWOORDEN Hij <u>berijdt</u> het paard.</p> 	<p>Een woord staat in een zin. Goed spellen is rekening houden met alles tegelijk in de hele zin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zoek de werkwoorden. • Vervang door een vorm van lopen. • pv.: loop, loopt, lopen, liep, liepen? • vd.: gelopen? • Pas de werkwoordregels toe. • Controleer de moeilijke gevallen. <p><i>Zie verder boek 2 deel 6.</i></p>
<p>8 WEETWOORDEN</p>  <p>ei/ij of au/ou of ch/g of d/t of vr/wr?</p>	<p>Gelijke klanken en toch anders geschreven. WEETWOORDEN leer je herkennen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leer de woorden waarvan er het minst bestaan: 'au', 'ei', 'ch', 'd', 'wr'. Woorden die niet in deze lijsten staan, schrijf je met 'ou', 'ij', 'g', 't', 'vr'. • Bij de weetwoorden horen ook de homofonen. Ze klinken hetzelfde maar betekenen iets anders. <p><i>Zie verder boek 1 les 12 tot les 14 en boek 2 deel 7.</i></p>
<p>9 ONTHOUDWOORDEN</p>  <p>onthoudfiches</p>	<p>Woorden uit andere talen schrijf je op allerlei manieren en helemaal niet zoals je ze hoort. We noemen ze ONTHOUDWOORDEN.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leer de onthoudfiches: Ik hoor ... ik schrijf ... • Leg met blokken. • Verwoord wat je hoort. Kijk wat je schrijft. • Oefen de onthoudkaarten. • Gebruik het elektronisch woordenboek en spellingcontrole <p><i>Zie verder boek 2 deel 8.</i></p>
<p>10 CONTROLEREN</p> 	<p>Goed spellen is vooral controleren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • hole@dokola.dt • Regels toepassen. • Opzoeken wanneer je twijfelt. • Laten nalezen wat belangrijk is. <p><i>Zie verder boek 1 les 11 en boek 2 les 5.</i></p>

11 COMPENSEREN

hole@woordcheck.dt

Juist spellen gaat beter met de nieuwste snufjes.

- Controleer de spelling met **spellingcontrole**.
- Compenseer je spellingproblemen met de computer. Horen en nalezen, doe je met **voorleessoftware**.
- Hoofdletters en leestekens voeg je best zelf toe.
- Maak korte zinnen (niet meer dan 10 woorden).
- **Werkwoorden** moet je voorlopig nog zelf controleren maar de tijd komt eraan dat je computer dat voor jou doet.
- Lange woorden die je vaak gebruikt, kun je sneller en juister typen via een programma met **woordvoorspelling**.
- Gebruik dicteersoftware om teksten van spraak naar tekst om te zetten.

1.3 Hardnekkige spellingproblemen

1.3.1 Compenseren

Leerlingen en volwassenen met spellingproblemen moeten veel oefenen en zien dikwijls weinig resultaat.

Voor wie veel fouten blijft schrijven, is compenseren absoluut nodig.

Hoe compenseer je?

- Je maakt een eigen lijst met 'twijfelgevallen'.
- Je houdt 'Als Spelling een Kwelling is' in de buurt.
- Je laat belangrijke brieven en documenten nalezen.
- Je gebruikt technologische hulpmiddelen.

1.3.2 Technologische hulpmiddelen

- **Spraaksoftware**

Tekst naar spraak: programma's die toelaten te horen wat je schrijft.

Op die manier controleer je beter wat er staat. Nadien moet je wel nog spellingcontrole gebruiken en de spellingregels toepassen.

Spraak naar tekst: programma's die opschrijven wat je dicteert. Op die manier kan je schrijven wat je wenst zonder dat je spellingproblemen je weerhouden om te schrijven. Nadien moet je nog wel spellingcontrole gebruiken en de spellingregels toepassen.

- **Spellingcontrole en grammaticacontrole**

Gebruik deze programma's zowel om te oefenen als om te schrijven.

Maak er een gewoonte van deze opties altijd actief te maken. Leer werken met de verschillende talen.

- **Woordvoorspelling**

Deze software voorspelt wat je zult schrijven. Je schrijft één of meerdere letters en je ziet een hele reeks woorden waaruit je kunt kiezen.

- **Elektronische woordenboeken**

Elektronische woordenboeken helpen je snel woorden op te zoeken en te vertalen. Er zijn verklarende en vertalende woordenboeken.

- **Knippen en plakken**

Scan in als je lange teksten nodig hebt.

Kopieer en plak om tijd te winnen en fouten te vermijden.

- **Blijf op de hoogte!**

Er komen steeds nieuwe producten op de markt die het spellen gemakkelijker maken. Blijf op de hoogte en informeer.

Leerlingen met hardnekkige spellingproblemen hebben nood aan een individuele leerlijn met eigen doelstellingen. Gebruik vooral de regels en tips uit boek 2 les 1.



Blijven oefenen heeft zin. Blijven falen is zinloos.

Is spelling een kwelling voor je kind, leerling of zorgleerling met dyslexie of dysorthografie? Zoek je als ouder voor je kind een gestructureerd en verrijkend spellingaanbod? Wil je de aanpak van spelling op school optimaliseren voor alle kinderen of enkel voor de zorgleerlingen? Wil je als logopedist, remedial teacher of zorgbegeleider een orthodidactische basis die differentiatie mogelijk maakt? Heb je als volwassene nood aan meer houvast bij de alledaagse spelling?

Als Spelling een Kwelling is (ASKI) is al meer dan 20 jaar hèt standaardwerk om succesvol te werken aan spelling. Anny Cooreman, Marleen Bringmans en het Eureka-team zijn dé experts in leerprocessen en de aanpak van leerstoornissen. *ASKI* biedt effectieve stappenplannen, goed gekozen voorbeelden en handige lijstjes. De multisensoriële blokkenmethode is een echte eye-opener voor al wie kinderen met spellingsproblemen succesvol en motiverend wil remediëren. *ASKI* is een onmisbaar basisboek in de lerarenopleiding. Het biedt inzicht in de strategieën om spelling te verwerven met oog voor differentiatie.

Door de hoge succesgraad en de speelse aanpak van de methode verhoogt de motivatie van je kind, leerling, team van begeleiders of studenten. De methode heeft zijn effect bewezen bij kinderen met én zonder ernstige leerstoornissen.

Spelend spellen gebruik je voor kinderen tot 10 jaar. We gaan aan de slag met hoogfrequente woorden die kinderen nodig hebben in de klas. Via de blokkenmethode krijgen kinderen greep op hoorwoorden. Hole@dokola.dt oriënteert kinderen doorheen de regelwoorden. De talrijke prenten en tips helpen bij weetwoorden als 'kauwen' en 'mouwen'.

Anny Cooreman en **Marleen Bringmans** zijn respectievelijk pedagoge en psychologe van opleiding. Zij hebben de succesvolle methodieken van Eureka Leuven samen ontwikkeld. Eureka Onderwijs biedt intensief en innovatief onderwijs aan voor leerlingen met normale begaafdheid en ernstige leerstoornissen.

Het kind bouwt een stevige basis op om de volgende stappen te zetten in boek 2: *Spellen met succes*.

